

גבולות היחידה: במדבר פרק ז' פסוקים א'-פ"ט

נושא היחידה: חנוכת המזבח וקרבת הנשיאים

מספר שיעורים: 2

כותב: אורן גוטמן

הסבר כללי:

פסוקים אלו עוסקים בחנוכת המשכן וכליו ובתפקידם של הנשיאים בעת החנוכה ובקרבתיהם. את פסוקים א'-י"ז נלמד בעיון תוך התעכבות על פרטים העולים מן הפסוקים. את פסוקים י"ח-פ"ט נלמד באופן מהיר, מבלי להתעכב על הפרטים העולים מן הפסוקים, אלא רק על העקרונות העולים מהם.

פתיחה:

לאחר שסודרה חניית ישראל מסביב למשכן, ונוספו מדרגות מיוחדות השומרות על קדושת המחנה, כעת הגיע הזמן לחנוך את המזבח ואת המשכן. כיצד יחנכו את המשכן וכליו? מי הם המשתתפים בעת החנוכה? כל זאת ועוד נלמד בפרק הארוך ביותר בתורה...

עיון בפסוקים:

פסוק א': משיחת והקדשת המשכן

פרשת חנוכת המשכן וכליו מופיעה באופן פתאומי. מתחילת חומש במדבר, כלל לא עסקנו בבניית המשכן וכליו. ברצוננו לדעת באיזה תאריך נחנכו המשכן וכליו?

- אחרי שקראנו את פסוק א', נחזור לספר שמות פרק מ'. קראו ברפרוף את פרק מ', והיזכרו

מה נאמר שם על יום הקמת המשכן ומשיחת הכלים לעבודה.

דעת רוב הפרשנים¹ היא שחנוכת המשכן ארכה שבעת ימים - מיום כ"ג באדר עד ראש חודש ניסן של השנה השנייה לצאת בני ישראל מארץ מצרים. ראש חודש ניסן היה היום השמיני למילואים, וביום הזה הוקם המשכן, והנשיאים התחילו להקריב את הקרבנות על מנת לחנוך את המזבח. משה מקים את המשכן, מושח ומקדש את המשכן וכליו. מהי פעולת משיחת והקדשת המשכן וכליו? נראה שהפעולה הייתה משיחת המשכן וכליו בשמן המשחה, ושזה היה לאחר שבעת ימי המילואים².

¹ ישנן דעות שונות, אך הלכנו בעקבות דעת רוב הפרשנים.

² כן פירש הרמב"ן. ראוי לציין שהראב"ע סובר שהפעולה הייתה הזאת הדם בשבעת ימי המילואים (ויקרא ח', ט"ו).

פסוקים ב'-ט': תרומת העגלות לנשיאת המשכן בידי הנשיאים

לאחר סיום פעולותיו של משה, נכנסים לתמונה הנשיאים. הנשיא מייצג את כל השבט. הנשיאים סייעו למשה בעת המפקד המוזכר בתחילת חומש במדבר.

הדבר הראשון שהנשיאים מביאים, מהווה הפתעה גדולה. הפתעה זו מתחדדת, מכיוון שהתורה משתמשת בלשון 'קרבים', אך אין היא מספרת על קרבנות אלא על הבאה של 'עגלות צב'.

• מדוע נקראו עגלות אלו בלשון 'צב'? האם משום שהן נוסעות לאט? או מסיבה אחרת?

הפרשנים התחבטו בשאלה זו, וכתבו ש'עגלות צב' פירושן עגלות עם גג על גביהן³.

• מדוע הביאו הנשיאים את העגלות?

• לאחר מכן, מדוע נעשה שימוש בלשון 'קרבן' בהתייחס לעגלות?

המטרה של שש עגלות הצב היא לשאת את המשכן בימי המסע במדבר. הנשיאים הביאו את העגלות כנדבה מבלי שנצטוו על כך, מכיוון שחשבו שהלוויים אינם יכולים לשאת את קרשי המשכן ואת האדנים על כתפם משום שהם כבדים מאוד. העגלות מכונות "קרבנות", מכיוון שהן לצורך עבודת המשכן - נשיאת המשכן עצמו.

ייתכן שהלוויים כלל לא שמחו בנדבה זו, מכיוון שרצו לשאת את המשכן בעצמם. מצד שני, אם הם לא היו מקבלים אותה – הנשיאים היו עלולים להיפגע. לכן ה' מצווה את משה לקבל את המתנות של הנשיאים, למרות שלא הופיעו בהתחלה כדברים שהיו צריכים אותם.

הבאת העגלות על ידי הנשיאים מלמדת אותנו את האחריות הכללית של הנשיאים על העתיד. הנשיאים כבר בזמן השמחה על חנוכת המשכן, רואים את העתיד, ודואגים ומבטיחים את העתיד של נשיאת המשכן במסע במדבר לכיוון ארץ ישראל. כמו כן, נדבת העגלות הייתה משותפת לכל הנשיאים, כך שכל שני נשיאים נתנו בשותפות עגלה אחת, כדי ללמד על האחוה ביניהם, ושבזכות אחדות זו, השכינה יכלה לשרות עליהם.

חלוקת העגלות ללוויים הייתה באופן הבא:

בני גרשון מקבלים שתי עגלות. תפקידם היה לשאת את כל מה שעשוי מאריגים ומעורות. למרות שהיה אפשר לשאת אותם בידיים, נוח יותר היה לשאתם על העגלות.

בני מררי מקבלים ארבע עגלות, מכיוון שהם נשאו את קרשי המשכן ואת עמודיו.

בני קהת אינם מקבלים עגלות, מכיוון שתפקידם היה לשאת את כלי המשכן, שאותם חייבים לשאת בכתף ושסור היה להניחם על עגלות.

פסוקים י'-י"ז: קרבן הנשיא הראשון

נתעכב על קרבן אחד כדי להבינו:

1. קערת כסף שמשקלה כ-1300 גרם. בזמן חנוכת המשכן, מילאו את הקערה סולת בלולה בשמן בשיעור מסוים כדי להקריב בה קרבן מנחה.

³ כן פירשו ראב"ע ורש"י, וכן הביא בדעת מקרא.

2. מזרק - כלי קיבול אחד גדול שלתוכו היו שופכים את הדם שהיו מזים על המזבח. הוא עשוי כסף, ומשקלו שבעים שקל בשקל הקודש. השקל הוא חתיכת כסף במשקל קבוע. השקל נקרא כך, מפני שכדי לדייק בו, היה צריך לשקול אותו במאזניים. בזמן חנוכת המשכן, מילאו את המזרק סולת בלולה בשמן בשיעור מסוים, כדי להקריב בה קרבן מנחה.

• משקל שקל הקודש בימינו הוא כ-19 גרם. אם כן, עשו חישוב כמה קילו שקל המזרק (70 שקל * 0.19 גרם = ???).

3. כף אחת שמשקלה עשרה שקלים, העשויה מזהב ומלאה קטורת.
4. קרבנות מבעלי חיים – פר, איל וכבש - שלושתם לעולה. שער עיזים אחד לחטאת. לזבח השלמים הביאו עוד קרבנות, שהם קרבנות הנאכלים על ידי הכוהנים ועל ידי הבעלים של הקרבן.

פסוקים י"ח-פ"ט: קרבנות הנשיאים במשך 12 יום

הנשיאים הקריבו, בנוסף לעגלות ולבקר, קרבנות נוספים. קרבנות הנשיאים נמשכו 12 ימים. לכל נשיא הוקדש יום אחד, כדי לתת לו את הכבוד הראוי לו. בהקרבת קרבנות הנשיאים, רצו הנשיאים לחנוך את המזבח, ולכן הקריבו את כל סוגי הקרבנות - מנחה, חטאת, קטורת, עולה ושלמים. מדוע כולם הקריבו אותו קרבן? הנשיאים רצו להראות שכולם שווים, ולכן כולם הקריבו אותו דבר. קרבנות שונים היו עלולים להביא לידי קנאה ותחרות ביניהם. לכן כולם הקריבו אותו דבר - כך ישררו ביניהם אהבה ואחוה, שלום ורעות.

לא רק זו, אלא הנשיאים גם הקריבו מכל סוגי החומרים - ממתכת, מהדומם, מהצומח ומהחי - כדי להראות שכל הבריאה שווה בעיני הקב"ה.

מדוע התורה מאריכה כל כך בתיאור הקרבן של כל נשיא, הרי הוא אינו שונה כלל מן הנשיא שלפניו ומן הנשיא שלאחריו? במיוחד לאור העובדה שהתורה בדרך כלל אינה מציגה דברים מיותרים, איך ייתכן שהיא חוזרת ומתארת את אותו קרבן 12 פעמים? [נשמע תחילה את תשובות התלמידים]

1. התורה מפרטת את 12 קרבנות הנשיאים, כדי לגלות לנו על מעלתם הזוהר. למרות שלכל נשיא הייתה סיבה שונה⁴ להביא את הקרבן, בסופו של דבר כולם הביאו קרבנות זהים.

2. לכל נשיא יש הייחודיות שלו שאותה לא ניתן לבטל ולטשטש, אך כולם בסופו של דבר מכוונים למקום אחד.

לאחר שהתורה פירטה את כל הקרבנות של כל נשיא ונשיא, היא חוזרת וכוללת את כולם יחד, כדי לומר שכולם שווים בעיני הקב"ה.

⁴ כגון, כוונות וייחודים שונים שכל נשיא כיוון וייחד כשהביא את קרבנותיו - כן כתב הרמב"ן. דבריו מופיעים בפרק ההרחבות.

הצעות להמחשה:

1. לכל תלמיד יש את המיוחדות המאפיינת אותו, וכישורים מיוחדים שהוא ניחן בהם. כל תלמיד יכול לבחור כישרון אחד ולהראות אותו לשאר חברי הכיתה, כגון כישרון בנגינה, בציור, בכתיבת סיפור, בהצחקה של חברים, במשחקי כדור וכד'.
2. בניית דגם של העגלות שבהן נשאו הלוויים את קרשי המשכן.
3. קיום פעילות סביב חשיבות האחדות שבקבוצה - 'ביחד גם אפשר' - מתוך האתר:

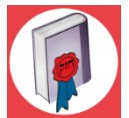
<http://www.hadracha.org/he/vw.asp?method=r&id=1742&title>

מסרים והפנמה:

הייחוד והיחד - הנשיאים מבליטים את הייחודיות של כל אחד, ולכן התורה כותבת את קרבנו של כל אחד, אך גם מבליטה את היחד של כולם, שמביאים אותם דברים לחנוכת המשכן.
ערבות – הנשיאים הביאו יחד את העגלות שעליהם יישאו את המשכן בעת המסע במדבר. הנשיאים חשבו על הלוויים הנושאים את המשקל הכבד, ורצו להיות ערבים לשלומם של הנושאים.
מניעת קנאה ותחרות – חלוקת העגלות יכלה לגרום לקנאה בין משפחות שבט לוי, אך כל אחד קיבל את מה שהוא היה צריך ולא היו קנאה ותחרות.

סיכום:

ביחידה זו למדנו על הזמן בו נחנך המזבח על ידי הנשיאים, ועל נתינת העגלות לנשיאת המשכן במסע במדבר. דנו בשאלה מדוע הנשיאים ראו לנכון להביא נדבה זו, ומה הדבר מלמדנו על אודות אופיים של הנשיאים. לאחר מכן ראינו את אריכות הפסוקים בעניין קרבנות הנשיאים, ומהם הייחוד והיחד בתיאור כל קרבנות הנשיאים.

הרחבה והפניה למקורות נוספים:

פירוש הרמב"ן, פרק ז' פסוק ב' - על אודות פירוט הקרבנות של כל נשיא:
והנכון בטעם הכתוב כי הקב"ה חולק כבוד ליריאינו וכמו שאמר כי מכבדי אכבד (שמואל א ב ל). והנה הנשיאים כולם ביום אחד הביאו הקרבן הזה שהסכימו עליו יחד ואי אפשר שלא יהא אחד קודם לחבירו וכבד את הנקדמים בדגלים בהקדמת ימים אבל רצה להזכירם בשמם ובפרט קרבניהם ולהזכיר יומו של כל אחד לא שיזכיר וכבד את הראשון "זה קרבן נחשון בן עמינדב" ויאמר וכן הקריבו הנשיאים איש איש יומו כי יהיה זה קצור בכבוד האחרים ואחרי כן חזר וכללם להגיד שהיו שקולים לפניו יתברך וכן אמרו שם בספרי (נשא קס) מגיד הכתוב שכשם ששוו כולם בעצה אחת כך שוו כולם בזכות קערות כסף שתיים עשרה הן הן שהתנדבו ולא אירע בהן פסול. ועוד בזה טעם אחר במדרשם כי לכל אחד מהנשיאים עלה במחשבה להביא חנוכה למזבח ושתהיה בזה השיעור אבל נחשון חשב בשיעור הזה טעם אחד וזולתו כל אחד מהנשיאים חשב טעם בפני עצמו.

"פר - " אחד כנגד אברהם איל אחד כנגד יצחק כבש אחד כנגד יעקב שער עזים אחד לכפר על מעשה יהודה שהביא הכתונת לאביו ולזבח השלמים בקר שנים כנגד דוד ושלמה שהתחילו במלכות והיו צדיקים והיתה המלכות שלימה אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה כנגד חמשה עשר מלכים שהיו מן רחבעם ועד צדקיהו מלך בן מלך מהם צדיקים גמורים מהם בינונים מהם רשעים גמורים זו מחשבתו של נחשון בן עמינדב ונתנאל בן צוער חשב גם כן בלבו שיביא חנוכה בשיעור זה וחשב בו טעם אחר (במדב"ר יג טו) והקריב על שם התורה לפי שהיה שבחו של שבט יששכר בחכמת התורה קערת כסף כנגד התורה שקרויה לחם שנאמר לכו לחמו בלחמי (משלי ט ה) ונאמר בלחם הפנים (שמות כה כט) עשית קערותיו וזבולון הקריב שהיה עוסק בפרקמטיא וטורח ונותן לתוך פיו של יששכר ונוטל שכר עמו קערה כנגד הים שהיה לחוף ימים (במדב"ר יג טז) וכן מצאו שם במדרש בכל שבט ושבט טעם מיוחד בקרבנו ובשיעורי הקרבן ולכך הוזהר אותם הכתוב לפרט כל אחד בעצמו כאילו לא הוזכר האחר ואחרי כן כללם כאחד לרמוז כי בעת אחת עלה במחשבתם להקריב החנוכה ולא קדם אחד לחבירו במחשבה ולא בהבאה לפני המשכן ועל זה הזכירם הכתוב לכולם בהשוואה.